

Formanden: Det ærede Medlem Hr. N. P. Jensen har Ordet for at fortsætte sit i Gaar afbrudte Foredrag.

N. P. Jensen: Lad mig begynde med at sige, at Grunden til, at Bedømmelsen af den økonomiske Situation og dermed ogsaa Bedømmelsen af Midlerne til at forbedre den — for saa vidt der overhovedet findes saadanne Midler — er saa forskellige, er den, at Bedømmelsen af Aarsagerne til den er saa mange og saa forskellige, og Spørgsmaalet er da, om det er muligt af alle disse forskelligartede Forhold, alle disse mange Traade at danne sig et mere samlet og fast Billede af, hvorledes Stillingen egentlig er. Man maa se at finde en Generalnævner, om jeg saa maa sige, for de økonomiske Begivenheder, hvis man vil have et nogenlunde samlet Overblik over Forholdene.

Et Udtryk for den samlede økonomiske Situation i et Land under normale Forhold — saaledes som det før Krigen var Tilfældet for os og i Virkeligheden ogsaa for den øvrige Verden — har man i de almindelige Omsætningsforhold. Under saadanne normale Forhold kan man fra Dag til Dag med nogenlunde Sikkerhed beregne Udviklingens Gang, man er fri for de Overraskelser, de Spring, som har gjort de senere Aar saa pinlige for alt Erhvervsliv, idet den Produktion, som gaar ud i Omsætningen, afbalanceres af Pengemængden, thi jo større Befolkningen er, og jo mere økonomisk Liv der er, des flere Penge sættes der i Omløb — dette Forhold regulerer sig selv ganske automatisk. For vort Vedkommende bestod før Krigen Pengemængden for den alt overvejende Del af Seddelpenge; vi har ganske vist Guldfod, men som bekendt har der altid kun cirkuleret et meget ringe Beløb i Guld. At den omløbende Seddelmængde er afhængig af det økonomiske Liv, kan ses af Nationalbankens Balancer; af disse fremgaar det nemlig, at i forholdsvis døde Tider var Seddelmængden ringere, medens den f. Eks. omkring Terminen, hvor der sker en Masse Ud- og Indbetalinger, var langt større — jeg taler altsaa her om de normale Forhold før Krigen. Jeg tager neppe meget fejl, naar jeg siger, at før Krigen var Omløbsmængden af Sedler i døde Tider ca. 120—125 Mill. Kr., medens den i Terminstider kunde være 40—60 Mill. Kr. større; altsaa naar Omsætningen krævede en forøget Cirkulationsmængde, kom denne af sig selv. Den, der manglede Penge,

og som man turde betro Penge — og det turde man jo for de flestes Vedkommende —, henvendte sig til en Bank, og hvis en Bank i Provinsen ikke havde silstrækkelig mange Sedler selv, trak den paa Nationalbanken, saa at der kom flere Sedler ud i Omløbet. Dette er altsaa en fuldstændig normal Vekselvirkning; man kan fra Aar til Aar se, hvorledes Seddelmængden stiger i livlige Omsætningstider og falder i de døde Tider.

Men det er dette Forhold, som blev forrykket, da Krigen begyndte. Saa godt som hele Verden over, i hvert Fald i Europa, standsede næsten i samme Øjeblik, som Krigen blev erklæret, Indløseligheden af Sedlerne, fordi man vidste, hvilke økonomiske Foreteelser den nærmest følgende Tid vilde bringe. Sedlerne, som hidtil havde vandret ind og ud af Seddelbankerne, og som disse — som der stod paa Sedlerne — skulde indløse med Guld, blev uindløselige ikke blot her i Danmark, men saa at sige i hele Europa, fordi man vidste, at under de kritiske Forhold vilde alt Guld ellers blive taget ud af Bankerne. Vi var nødte til at træffe denne Foranstaltning, men Resultatet blev, at vi ligesom kom ind i en stadig stigende Terminstravlhed — al den Travlhed, som kommer af stigende Omsætning og stigende Priser. Det vil sige, det allerførste Indtryk af Krigen bevirkede Stagnation og Lammelse, men da man efterhaanden mærkede, at Uvejret i hvert Fald foreløbig drev os forbi, steg Omsætningen og Priserne, saaledes som vi alle sammen kender det. Det var det, jeg før tillod mig at kalde stadig voksende Terminstravlhed. Ved den stadig voksende Travlhed kræves der flere og flere Cirkulationsmidler, men da heden, som jeg før nævnte, Seddelindløseligheden suspenderet, og de Vanskeligheder, som vi sidder i nu, hidrører i ikke ringe Grad derfra. Der er, om jeg saa maa sige, Uorden i Cirkulationen; Folk handler og spekulerer til stigende Priser, og Sedlerne bliver ude i Omsætningen i altfor uhyggeligt Omfang. Det er Bevægelsen her i Landet, men selvfølgelig er det ingenting at regne mod den tilsvarende Bevægelse i de krigsførende Lande. Jeg nævnte før, at vi her under normale Forhold havde en Seddelmængde af — skal vi sige med et rundt Tal 150 Mill. Kr., altsaa hverken medregnet Højkonjunkturer eller de døde Tider. Vi bliver nu ved at putte flere og flere Sedler ind i Omsætningen, og saa vidt jeg ved, har vi naaet Højde-